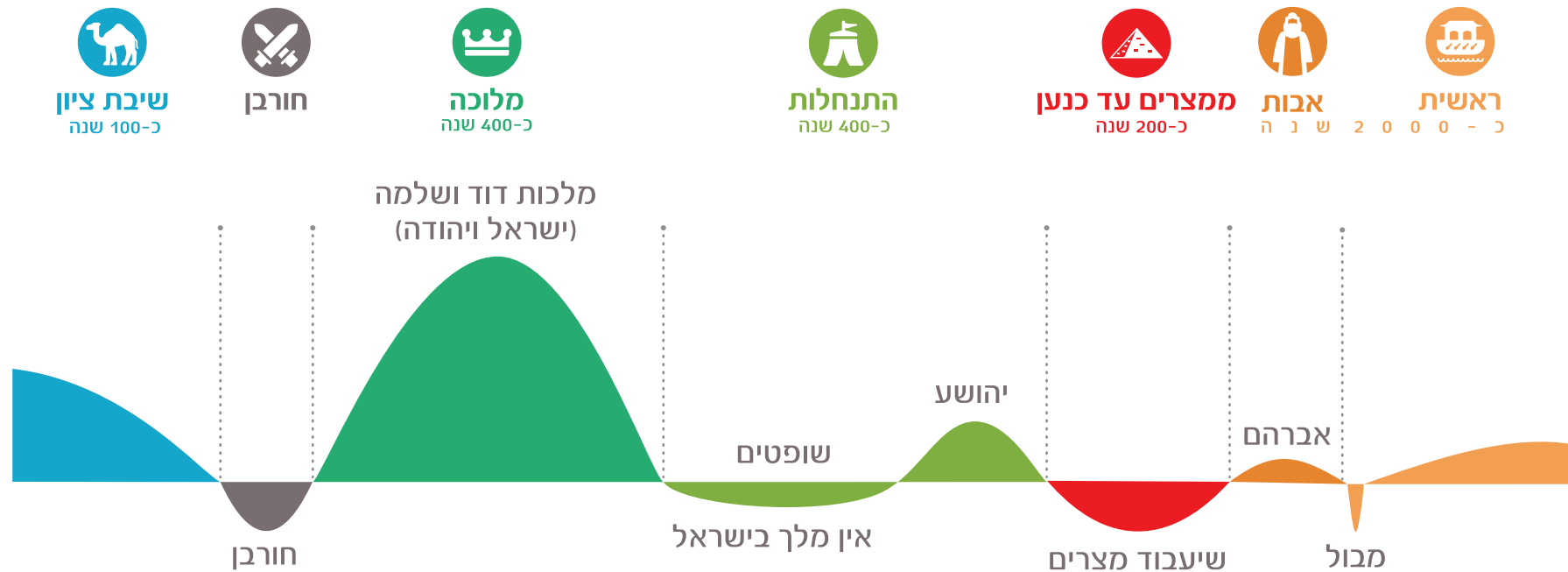

ואולך אתכם קוממיות

ת ק ו פ ת ה ת נ ך

למציאות של שעבוד, חורבן ואובדן הריבונות בארץ. הגורמים לתנועה ספירלית זו מתפרשים במקרא בזיקה להתנהלות הרוחנית של העם ביחס לאלוקיו ובהתנהלותו החברתית בינו לבין עצמו. הסיפור המקראי הוא בדרך כלל מורכב ולעולם אינו שטוח וחד ממדי, ועל כן בעיון מדוקדק יותר מתגלה תמונה מורכבת יותר. אולם כבתמונת לוויין, בהתבוננות על המבט מבחין רק בקווי מתאר מרכזיים.

ספרי המקרא מתייחסים על פי רוב למציאות היסטורית קונקרטיה המצויה בתוך רצף סיפורי מתמשך שמתפרס על פני למעלה מ-3000 שנים. בהתבוננות על תמונת הרצף ההיסטורי המוצגת בתרשים ניתן להבחין ב'סיפור העל' המקראי שיש בו תנועה בתבנית חוזרת של עליות ומורדות. העליות ניכרות בדרך כלל בתיאורים על שלטון ישראלי יציב הן כלפי פנים והן כלפי חוץ, ובעמידתו האיתנה כנגד איזמים. המורדות מייצגים הידרדרות חוזרת

ראשית

בתיאור תקופת הראשית מוצגת עלילה ארוכת שנים על אודות התפתחותה של החברה האנושית, עוד טרם לידת עם ישראל. במרכז שיא השפל של החברה האנושית המתואר בסיפור המבול כסיפור של חורבן כמעט מוחלט של היקום. נקודות השפל (ובתוכן: גירוש האדם וקין ודור הפלגה) נוצרו בעטייה של ההתנהלות האנושית הקלוקלת. המשכו של קו הרצף מלמדנו שפרקי הראשית מהווים רק הקדמה לסיפורו המפותל של עם ישראל.

אבות

ימי אברהם והאבות מסמנים את תחילתו של סיפור חדש על משפחה קטנה המתפתחת לעם סביב ארץ קטנה. מעתה ילוו מעללי העם את רוב ספרי המקרא, והסיפור יסוב סביב ההיאחזות בארץ ועזיבתה. נדמה, שעקרונות היסוד וערכיו של סיפור העל חבויים בתוך סיפורי התנהלות המשפחתית, הרוחנית והסביבתית של אברהם וצאצאיו.

ממצרים עד כנען

תקופת שיעבוד מצרים עד הכניסה לארץ כנען - מהווה שפל עמוק וקשה של שיעבוד מתמשך ושל זעקה בעקבות אובדן החירות והפגיעה בנפש, וכמעט התנתקות רוחנית מוחלטת מאלוקי ישראל. כעומק השפל כן גדל הישועה ועוצמת השינוי לקראת קוממיות העם השב לארץ אבותיו.

התנחלות

תקופת ההתנחלות - ימי מנהיגות יהושע, הם תחילתו של מימוש החזון הלאומי של העם היושב בארצו, הנלחם מול מלכי הארץ והבונה חברה צודקת ורוחנית התלויה באלוקי ישראל.

היעדר מנהיגות לאחר מות יהושע, בתקופת השופטים הארוכה, מנמיכה שוב את הקומה, והיא מתאפיינת בתיאורים של התמוטטות בכל הזירות. איבוד הריבונות מול עמי האיזור, מרקם חברתי קלוקל, הניכר ביחסים הקשים שבין השבטים, והיעדר המוסר והקשר למקום המשכן ולאלוהי ישראל.

מלוכה

תקופת המלוכה - כינון המלוכה על ידי שמואל לאחר השפל של ימי השופטים, היא כישועת משה בשעתו. דוד ושלמה זוקפים את קומת ישראל אולי לשיא הגדול של תקופת התנ"ך: התעצמות מדינית וכלכלית, בניין מקדש והשראת שכינה.

אולם גם תקופה זו נעה אל עבר הידרדרות בכל הזירות: עבודה זרה, השפעות עמי הנכר, פילוג המלוכה ופגיעה מתמשכת בריבונות ישראל ויהודה המביאים לגלות עשרת השבטים ויהודה ואובדן המלוכה, המקדש והאחיזה בארץ.

שיבת ציון

סיום התנ"ך בסיפור שיבת ציון חותם את סיפור העל בנימה אופטימית. זקיפת הקומה אמנם אינה כבימי דוד ושלמה: רוב ישראל אינם על אדמתם ומלכות ישראל לא שבה למקומה, אולם בכל זאת זוהי חתימה של קוממיות.

רבים מספרי המקרא מסתיימים בתיאור מציאות של שפל ויחד עם זאת בולטת בהם חתימה אופטימית. חומש בראשית מסתיים בצוואה חיובית של יוסף, חומש דברים בחזון הכניסה לארץ, ספר מלכים בתיאור נשיאת ראש יהויכין וספר דברי הימים בהצהרת כורש. יש להניח שכאשר חז"ל חתמו את המקרא וסדרוהו, הם הבחינו בתנועה זו ומן הסתם ראו מול עיניהם גם את המשכה של התבנית בימי הבית השני.

הלאומיות היהודית התעצמה בימי בית שני, לאחר מרד בית חשמונאי. השלטון חזר לישראל, הגבולות התרחבו: וכדברי הרמב"ם: "חזרה מלכות ישראל יתר על מאתיים שנה"

אולם מסתבר, שגם לאחר חתימת התנ"ך שוב נדה המטולטלת מטה, ולתקופה ארוכה וקשה במיוחד. גלות ארוכה שהביאה לפגיעה רבה בכוחו של העם.

מפעם לפעם זקפו היחידים את קומתם ועלו לארץ, דוגמת עליית הרמב"ן, עליית חכמים לצפת בעקבות גירוש ספרד ועליית תלמידי הגר"א ועוד.

אין ספק ששיאו של תהליך זקיפת הקומה מתרחש במאה חמישישים השנים האחרונות, וביתר שאת בשבעים שנות קיומה של המדינה.

ולואי ונדע לשמור עליה.

עריכה וכתביה - הרב ד"ר שוקי רייס

ת ק ו פ ת ה ת נ ך

150 שנות ציונות

2000 שנות גלות

ימי בית 2

ימי בית 1

